

Buslayeva G.V.

Senior lecturer

Odessa National I.I. Mechnikov University, Ukraine

DEVELOPMENT OF TRENDS FOR SANATORIUM COMPLEX ODESSA REGION IN MODERN CONDITIONS

Буслаєва Г.В.

старший викладач

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, Україна

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ САНАТОРНО-КУРОРТНОГО КОМПЛЕКСУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

The article describes the development of trends for sanatorium sphere enterprises in modern conditions of economic crisis in Ukraine, and also losses of a considerable part of recreational areas as a result of annexation of the Crimea and the conduct of ATO in the eastern part of the country. A comparison indicators of enterprises activity the sanatorium sphere of Odessa region in recent years are conducted. The evaluation of changes in indicators of enterprises activity the sanatorium sphere of Odessa region is conducted and the main trends of their dynamics are identified.

Keywords: *sanatorium sphere, Odessa region, the enterprises the resort sector.*

У статті розглянуті тенденції розвитку підприємств санаторно-курортної сфери в сучасних умовах економічної кризи в Україні, а також втрати значної частини рекреаційних територій внаслідок анексії АР Крим і ведення дій в зоні АТО в східній частині країни. Проведено зіставлення показників діяльності підприємств санаторно-курортної сфери Одеського регіону за останні роки. Дана оцінка змін показників діяльності підприємств санаторно-курортної сфери Одеського регіону та виявлено основні тенденції їх динаміки.

Ключові слова: *санаторно-курортна сфера, Одеський регіон, підприємства курортного господарства.*

В більшості країн світу активно розвивається ринок сфери послуг, призначених для населення. Особливе місце серед послуг займає рекреаційний сектор, який забезпечує оздоровлення, відпочинок та лікування населення за рахунок споживання різноманітних рекреаційних ресурсів, що має певна рекреаційна територія. Величезний рекреаційний потенціал має більшість

регіонів України. Кількісне оцінювання стану та розвитку підприємств санаторно-курортного комплексу дозволяє виявити існуючі тенденції та визначати напрямки усунення наявних недоліків та успішного розвитку рекреаційної галузі. Статистична інформація щодо діяльності підприємств санаторно-курортної сфери використовується в дослідженнях багатьох вітчизняних учених: В.Г. Герасименко, Н.М. Кузнєцової, М.Д. Балджи, С.Г. Нездоймінова, О.Г. Милашко, С.С. Галасюк та інших.

Для кількісної оцінки розвитку підприємств туризму та санаторно-курортного комплексу в статистичну практику введено категорію «колективні засоби розміщування» відвідувачів цих підприємств.

У відповідності до статистичних стандартів колективні засоби розміщування розподіляють на такі типи: 1) готелі та аналогічні засоби розміщування (готель, мотель, готельно-офісний центр, кемпінг, клуб із приміщенням для проживання, гуртожиток для приїжджих, туристська база, гірський притулок, студентський літній табір та інші місця для тимчасового розміщування); 2) спеціалізовані засоби розміщування (санаторій, дитячий санаторій, пансіонат з лікуванням, дитячий заклад оздоровлення цілорічної дії, дитячий центр, санаторій-профілакторій, бальнеологічна лікарня, грязелікарня, будинок відпочинку, пансіонат відпочинку, база відпочинку, оздоровчий заклад 1 - 2 денного перебування) [1, с. 203].

Статистичні дані свідчать, що незважаючи на важливе значення санаторно-курортних закладів для лікування та відпочинку населення, а також для розвитку економіки курортних територій в Україні, загальна кількість колективних спеціалізованих засобів розміщування (юридичних та фізичних осіб) в останні роки невпинно зменшується, що прискорили анексія Криму Російською Федерацією та ведення військових дій у зоні антитерористичної операції (далі скорочено - АТО).

Найбільша кількість працюючих санаторно-курортних закладів в Україні була у 2011 році – 3012 суб'єктів (табл. 1, рис. 1). Вже в 2012 році вона скоротилась на 115 закладів (на 3,82%) і склала 2897 суб'єктів, в 2013 році

скорочення від рівня 2011 року склало 183 одиниць (зменшення на 6,08%)– до 2829 одиниць, а у 2014 році у зв'язку з зовнішньою агресією та економічною кризою кількість закладів скоротилась від рівня 2011 року на 1084 одиниці (на 35,99%) – працюючих санаторно-курортних і оздоровчих закладів залишилось лише 1928 [2, с. 18; 3; 4; 5].

Таблиця 1

Тенденції у зміні кількості колективних спеціалізованих засобів розміщування в Україні за регіонами у 2011 - 2014 роках, одиниць*

Показники	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	Відхилення 2014 р. від 2011 р.
1	2	3	4	5	6
Україна - всього	3012	2897	2829	1928**	-1084**
у тому числі за регіонами:					
АР Крим	544	507	463	н/д**	н/д**
Вінницька	30	29	28	25	-5
Волинська	78	76	83	74	-4
Дніпропетровська	131	130	127	119	-12
Донецька	332	348	319	62**	-270**
Житомирська	20	19	20	20	0
Закарпатська	60	57	56	58	-2
Запорізька	220	226	232	230	+10
Івано-Франківська	35	33	32	31	-4
Київська	81	77	77	75	-6
Кіровоградська	41	30	29	29	-12
Луганська	74	64	54	8**	-66**
Львівська	108	78	70	67	-41
Миколаївська	205	218	223	226	+21
Одеська	427	407	432	394	-33
Полтавська	40	39	39	37	-3
Рівненська	22	19	19	15	-7
Сумська	24	22	18	19	-5
Тернопільська	18	15	14	12	-6
Харківська	93	96	91	75	-18
Херсонська	229	233	247	210	-19
Хмельницька	16	16	16	16	0
Черкаська	61	49	50	51	-10
Чернівецька	12	20	10	9	-3
Чернігівська	38	34	32	29	-9
м. Київ	50	37	32	37	-13
м. Севастополь	22	18	16	н/д**	н/д**

* Розроблено автором на підставі [2, с. 18; 3, с. 86 - 87; 4, с. 85 - 86; 5, с. 84 - 85]

** Дані відсутні або скориговані внаслідок анексії Криму та військових дій в зоні АТО

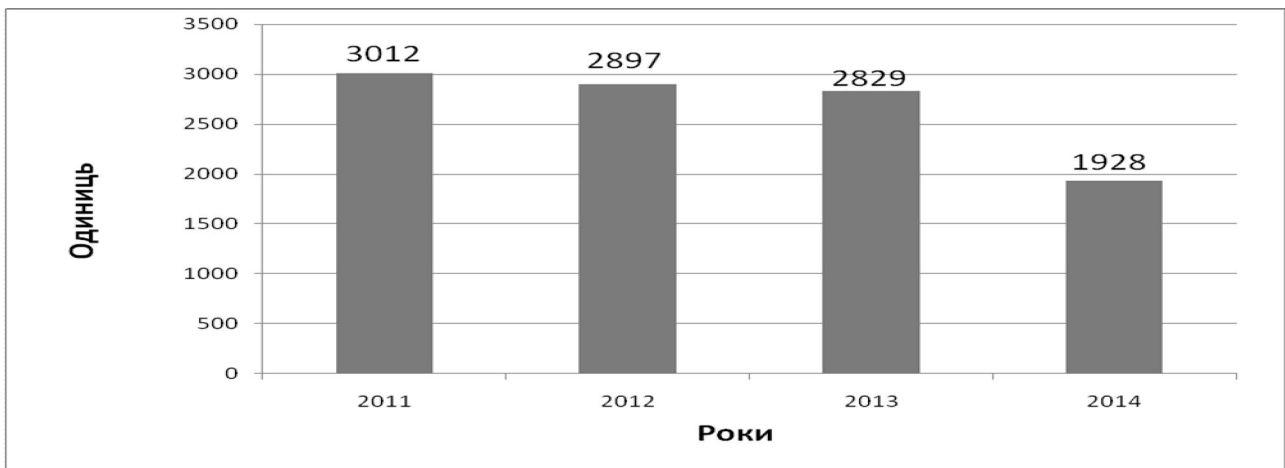


Рис. 1. Динаміка кількості колективних спеціалізованих засобів розміщування – юридичних та фізичних осіб в Україні у 2011-2014 роках, одиниць *

* Розроблено автором на підставі [2, с. 18; 3, с. 86 - 87; 4, с. 85 - 86; 5, с. 84 - 85]

В 2014 році регіонами-лідерами з найбільшою кількістю санаторно-курортних закладів були південні регіони України з приморською береговою смугою (рис. 2): Одеська область (394 заклади), Запорізька область (230 закладів), Миколаївська (226 закладів), Херсонська область (210 закладів).

В Україні, після анексії Криму Російською Федерацією, найбільш важливим рекреаційним регіоном є Одеська область, яка має вигідне географічне розташування, пов'язане з її приморським положенням. Одеська область також має всі рекреаційні ресурси для розвитку санаторно-курортного комплексу в регіоні: кліматичні, гідрологічні, бальнеологічні, ландшафтні та історико-культурні ресурси. Одеська область і, в першу чергу, її приморська смуга, має, передусім, високий рекреаційний природно-ресурсний потенціал: теплий клімат, морські пляжі, лікувальні грязі, джерела мінеральних вод, рапа лиманів та озер, унікальні природні комплекси, привабливі краєвиди, мисливські та рибальські угіддя, акваторія лиманів, озер, моря. Поєднання всіх цих факторів і умов визначає рекреаційну цінність території області, формує її рекреаційний потенціал [1].

Одним з основних рекреаційних ресурсів є Чорне море. Морське узбережжя регіону є самостійним природним курортно-рекреаційним

чинником, що надає можливість створити умови для лікування морем (таласотерапії).

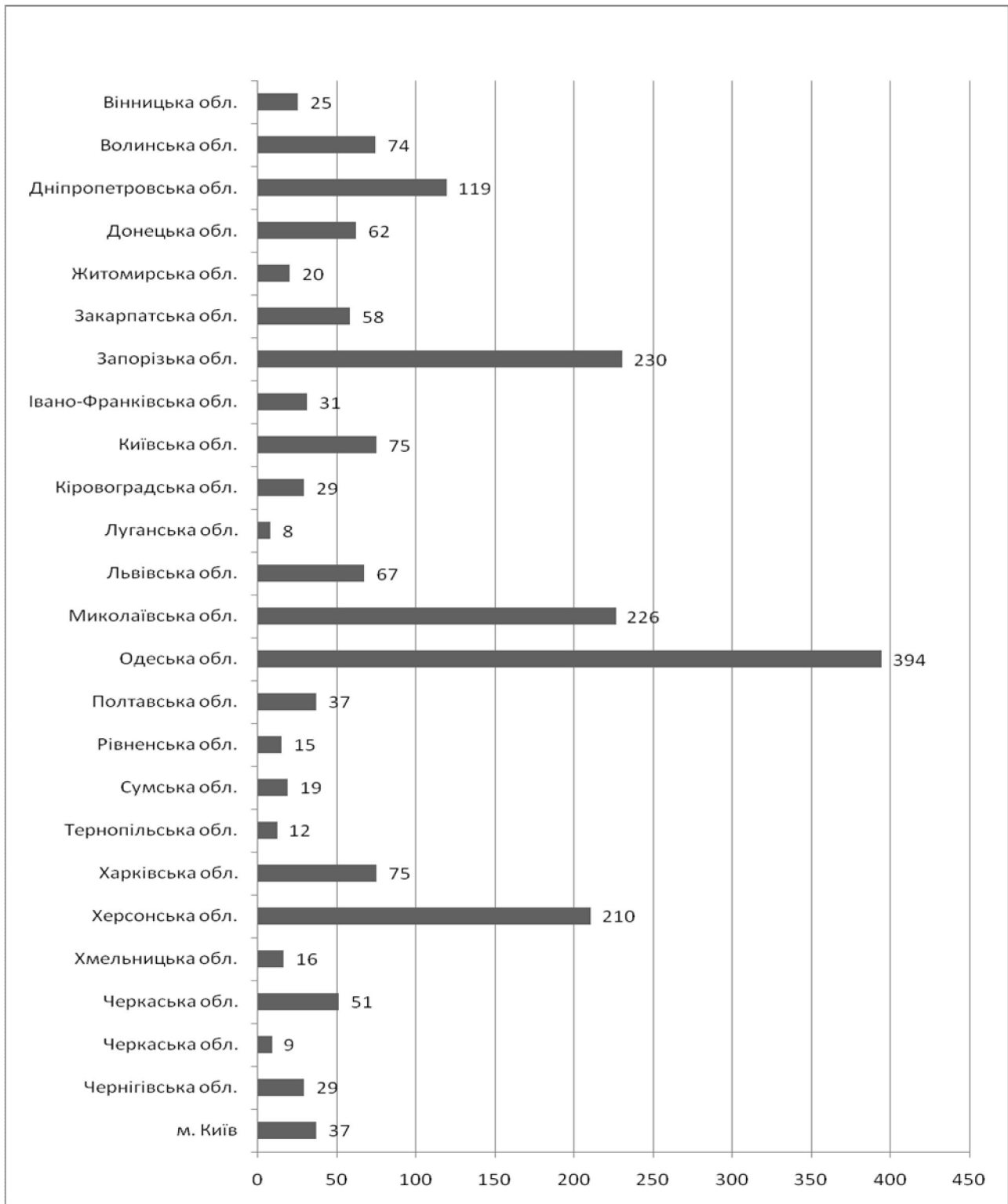


Рис. 2. Кількість колективних спеціалізованих засобів розміщування – юридичних та фізичних осіб за регіонами України у 2014 році, одиниць *

* Розроблено автором на підставі [5, с. 84 - 85]

Вода Чорного моря характеризується значною мінералізацією. До складу води Чорного моря входять кухонна сіль, хлористий і сірчановодневий магній, вуглекислий кальцій, солі йоду, бром, заліза та інші мікроелементи. В зоні прибою утворюється велика кількість негативно заряджених гідроіонів, що позитивно впливають на організм людини. Крім того, повітря на березі моря збагачене киснем, солями бром, хлору, йоду, що робить його особливо корисним [6, с. 278].

Купальний сезон пересічно триває 114 днів, а особливістю клімату також є значна кількість ясних сонячних днів – до 290 на рік. За кількістю сонячних днів та сумою активних температур приморська територія області поступається тільки Євпаторії. Довжина морських пляжів, придатні для використання в рекреаційних цілях, дорівнює 175 км (з урахуванням лиманів в Одеській області – 300 км.), а їх ширина – в середньому 50 м [1, с. 351].

У структурі рекреаційного потенціалу Одеської області також провідну роль відіграють цілющі фактори причорноморських лиманів – особливий мікроклімат, вода з розчиненими в ній солями (ропа), пісок їхніх берегів, лікувальні грязі. Високі лікувальні властивості грязей Куяльницького та Шаболатського (Будакського) лиманів формуються за рахунок сульфідів морської води і тому вони дуже популярні в одеській групі курортів. У пониззі великих річок (Дунай, Дністер) і лиманів, на морських узбережжях і в шельфовій зоні розташовані високо-цінні й унікальні природні комплекси, водно-болотні угіддя, екосистеми, що формують високий біосферний потенціал регіону, який має національне і міжнародне, глобальне значення [1, с. 351].

В області нараховується 67 водосховищ та 937 ставків. Загальний обсяг прісної води, який акумулюється у штучних водоймах, складає 2127,25 млн. м³. Прогнозні ресурси прісних підземних вод складають 736,7 тис. м². Балансові запаси лікувальних грязей складають 76390000 м³. Лікувальні грязі Куяльницького лиману мають світове визнання. Їх геологічні запаси оцінюють приблизно як 24 000 тис. м³, а загальні балансові поклади – більше ніж у 15000 м³. Роба Куяльницького лиману має велике лікувальне значення, тому що

містить солі магнію, кальцію, йоду та бром. Великі поклади лікувальних грязей (близько 14000 тис. м³) також є в Тилигульському та Шаболатському лиманах [6, с. 276]. Лікувально-оздоровче значення має також ропа лиманів, яка містить різні мікроелементи (йод, бром, бор та інші мікроелементи). Одеська область має також різноманітні типи мінеральних вод. Із 200 джерел залучені до господарського обігу 7 родовищ, з яких найбільше Одеське – 2272 м³/добу (м. Одеса), Куяльницьке – 834 м³/добу (Біляївський район), Сергіївське – 354 м³/добу та Кароліно-Бугазьке – 1800 м³/добу (Білгород-Дністровський район), Чорноморське – 212 м³/добу (Овідіопольський район) [7, с. 351].

Одеська область має також дуже значні історико-культурні рекреаційні ресурси. Місто Одеса та його передмістя, а також інші райони Одеської області відомі туристичними брендами світового значення: Потьомкінські сходи, Французький бульвар, Оперний театр, вулиця Дерибасівська, Одеські катакомби, комплекс відпочинку «Аркадія», Білгород-Дністровська та Ізмаїльська фортеці, Ольвія, Березань, острів Зміїний, де раніше знаходився давньогрецький храм Ахілла, тощо [8].

Вагомим стимулом для громадян Ізраїлю, США, Німеччини, Австралії та інших країн для відвідин Одеси та інших міст та селищ області є бажання вихідців цієї місцевості побачити свою історичну батьківщину [8]. Крім того, Південь України – багатонаціональний край, де мешкають представники багатьох різних народів із своєю особливою культурою, архітектурою, способом ведення господарства, звичаями. Тому найближчим часом будуть популярні тури по німецьких, гагаузьких, болгарських чи українських селах, приєднання до сільського зеленого туризму, край рибальства на Тилигульському або Дніпро-Бугському лиманах, водний відпочинок вздовж Дністра чи Південного Бугу, полювання восени в плавнях Дунаю чи Дністра [8].

Одеський регіон має і широко відомі значні соціально-економічні рекреаційні ресурси – рекреаційне господарство, що включає сотні різноманітних рекреаційних об'єктів та закладів – курорти, санаторії, пансіонати, профілакторії, будинки та бази відпочинку, дитячі табори,

спортивні бази та заклади, екскурсійні центри тощо. Лікувальний профіль курортів регіону – клімато-бальнео-грязьовий та лікування морем (таласотерапія). Ці санаторно-курортні заклади розміщені як в м. Одесі (райони «Аркадія», «Великий Фонтан», «Дача Ковалевського», «Чорноморка», «Лузанівка»), в інших місцях узбережних земель Одеської області (селища Затока, Сергіївка, Косівка, Курортне, Папаздра, Миколаївка, Приморське, Лебедівка, Приморське, Тузли) [6, с. 278 - 280].

Аналіз статистичних показників щодо функціонування санаторно-курортних і оздоровчих закладів в Одеському регіоні в останні роки демонструє тенденцію до зниження їх кількості (табл. 2, рис. 3).

Таблиця 2

Тенденції у зміні кількості колективних спеціалізованих засобів розміщування в Одеському регіоні у 2011 - 2014 роках, одиниць *

Показники	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	Відхилення 2014 р. від 2011 р.
1	2	3	4	5	6
Спеціалізовані засоби розміщування – всього	427	407	432	394	-33
з них:					
санаторії	23	22	20	20	-3
дитячі санаторії	9	8	8	8	-1
дитячі центри	–	1	1	1	+1
санаторії-профілакторії	9	9	10	9	0
будинки відпочинку	3	3	2	1	-2
пансіонати відпочинку	5	6	7	5	0
бази відпочинку, інші заклади відпочинку	377	358	384	350	-27
оздоровчі заклади 1-2 денного перебування	1	–	–	–	-1

*Розроблено автором на підставі [2, с. 5 - 6; 3, с. 6, 8; 4, с. 7, 9, 11; 5, с. 7, 9, 11]

За період 2011-2014 років відбулось скорочення за багатьма видами колективних спеціалізованих засобів розміщування, крім 1 дитячого центру, що почав діяти у 2012 році по теперішній час (табл. 2): відносно рівня 2011 року в 2014 році працювало менше на 3 санаторія, на 1 дитячий санаторій, на 2 будинки відпочинку, а також менше на 27 баз відпочинку та інших закладів

відпочинку, у той же час кількість санаторіїв-профілакторіїв та пансіонатів відпочинку не змінилась.

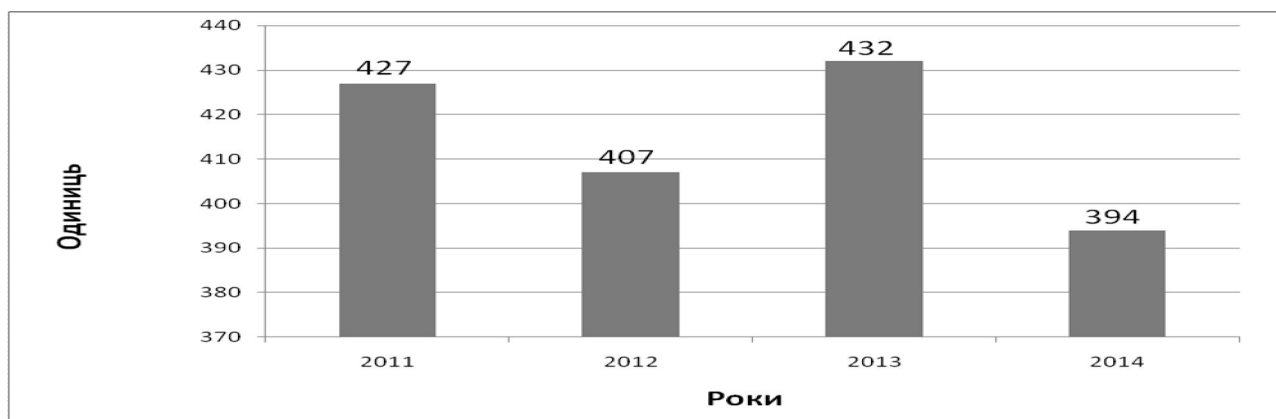


Рис. 3. Динаміка кількості колективних спеціалізованих засобів розміщування – юридичних та фізичних осіб в Одеському регіоні у 2011 - 2014 роках, одиниць *

* Розроблено автором на підставі [2, с. 5 - 6; 3, с. 6, 8; 4, с. 7, 9, 11; 5, с. 7, 9, 11]

Найбільша кількість працюючих санаторно-курортних закладів в Одеської області (рис. 3) була у 2011 році (427 суб'єктів діяльності) та у 2013 році (432 суб'єкта), у 2012 році відбулось значне скорочення їх кількості (407 суб'єктів), але найбільше чисельність рекреаційних закладів впала в 2014 році (394 суб'єкта) – на 7,73% менше від рівня 2011 року. Із загальної кількості колективних спеціалізованих засобів Одеського регіону готелі та аналогічні засоби розміщування у 2014 році склали 28,83%, а санаторно-курортні та оздоровчі заклади – 71,17% (тобто в 2,5 рази більше). Розподіл в регіоні санаторно-курортних і оздоровчих закладів за видами у 2014 році був такий (рис. 4): 20 санаторіїв (7,12% від загальної кількості колективних спеціалізованих засобів), 8 дитячих санаторіїв (2,85%), 1 дитячий центр (0,36%), 9 санаторіїв-профілакторіїв (3,20%), 1 будинок відпочинку (0,36%), 5 пансіонатів відпочинку (1,78%), 350 баз та інших закладів відпочинку (55,52%).

Скорочення чисельності санаторно-курортних і оздоровчих закладів в Одеському регіоні в останні роки привели до відповідного скорочення загальної кількості їх штатних працівників (табл. 3, рис. 4, рис. 5).

Так, у 2012 році у спеціалізованих засобах розміщування працювало 6851 осіб, у 2013 році – 7073 особи, що на 3,24% (на 222 особи) більше, ніж у 2012

році, а у 2014 році – 6158 осіб, що на 10,11% (на 693 особи) менше, ніж у 2012 році.

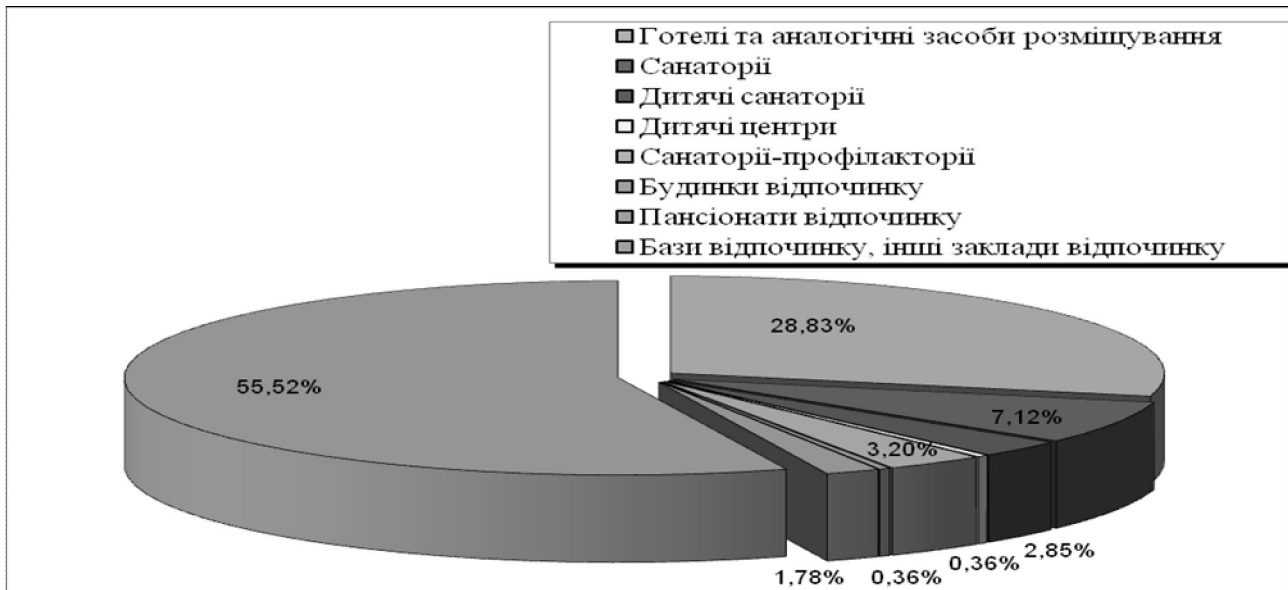


Рис. 4. Структура складу колективних спеціалізованих засобів розміщування – юридичних та фізичних осіб в Одеському регіоні в 2014 році, одиниць*

* Розроблено автором на підставі [5, с. 7, 9, 11]

Таблиця 3

Тенденції у зміні середньооблікової кількості штатних працівників колективних спеціалізованих засобів розміщування в Одеському регіоні у 2012 - 2014 роках, осіб *

Показники	2012 р.	2013 р.	2014 р.	Відхилення 2014 р. від 2012 р.
1	2	3	4	5
Спеціалізовані засоби розміщування – всього	6851	7073	6158	-693
з них:				
санаторії	2927	2720	2502	-425
дитячі санаторії	1685	1729	1709	+25
дитячі центри	442	450	458	+16
санаторії-профілакторії	393	459	375	-18
будинки відпочинку	65	43	12	-53
пансіонати відпочинку	37	112	32	-5
бази відпочинку, інші заклади відпочинку	1302	1560	1070	-232
оздоровчі заклади 1-2 денного перебування	-	-	-	-

* Розроблено автором на підставі [3, с. 7, 9; 4, с. 8, 10, 12; 5, с. 8, 10, 12]

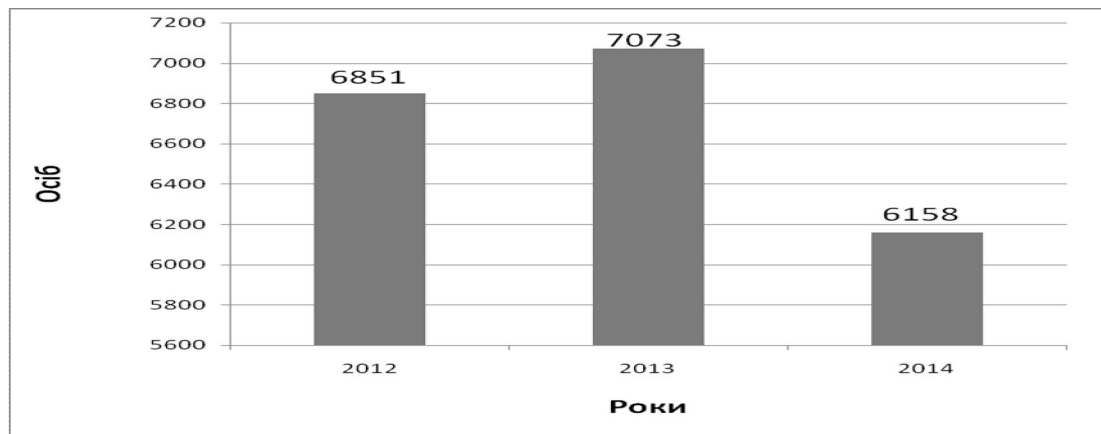


Рис. 5. Динаміка середньооблікової кількості штатних працівників колективних спеціалізованих засобів – юридичних та фізичних осіб в Одеському регіоні у 2012 - 2014 роках, осіб *

*Розроблено автором на підставі [3, с. 7, 9; 4, с. 8, 10, 12; 5, с. 8, 10, 12]

Середньооблікова кількість працюючих у санаторно-курортних закладах Одеської області (табл. 3) знизилась у 2014 році відносно рівня 2012 року: в санаторіях (на 425 осіб або на 14,52%), в санаторіях-профілакторіях (на 18 осіб або на 4,58%), в будинках відпочинку (на 53 особи або на 81,54%), в пансіонатах відпочинку (на 5 осіб або на 13,51%), але найбільше середньооблікова кількість зменшилась в 2014 році на базах відпочинку та інших закладах відпочинку (на 232 особи або на 17,82% менше від рівня 2012 року). Проте, у 2014 році відбулось збільшення середньооблікової кількості штатних працівників відносно рівня 2012 року в дитячих санаторіях (на 25 осіб або на 1,42%) та у дитячих центрах (на 16 осіб або на 3,62%).

У 2012-2014 роках спостерігається тенденція щорічного зменшення загальної кількості оздоровлених осіб у санаторно-курортних і оздоровчих закладах Одеського регіону (табл. 4, рис. 6). Якщо у 2011 загальна кількість оздоровлених осіб складала 273716 осіб (рис. 6), то у 2012 році кількість оздоровлених осіб збільшилась на 25010 осіб – до 298726 осіб, але за 2013 рік кількість оздоровлених осіб зменшилась до 272380 осіб, що на 8,82% (на 26346 осіб) менше, ніж у 2012 році, а у 2014 році кількість оздоровлених зменшилась до 209272 осіб, що на 29,95% (на 89454 осіб) менше, ніж у 2012 році. Кількість

оздоровлених осіб у санаторно-курортних закладах Одеської області (табл. 4) знизилась у 2014 році відносно рівня 2012 року в санаторіях (на 14892 особи або на 19,43%), у дитячих центрах (на 94 осіб або на 0,82%), в санаторіях-профілакторіях (на 1199 осіб або на 9,65%), в будинках відпочинку (на 7791 осіб або на 61,15%), в пансіонатах відпочинку (на 1286 осіб або на 40,49%), але найбільше кількість оздоровлених осіб зменшилась на базах відпочинку та інших закладах відпочинку (на 66623 осіб або на 40,93%).

Таблиця 4

Тенденції у зміні кількості оздоровлених осіб у колективних спеціалізованих засобах розміщування в Одеському регіоні у 2012 - 2014 роках, осіб *

Показники	2012 р.	2013 р.	2014 р.	Відхилення 2014 р. від 2012 р.
1	2	3	4	5
Спеціалізовані засоби розміщування – всього	298726	272380	209272	-89454
з них:				
санаторії	76649	67699	61757	-14892
дитячі санаторії	19542	21713	21973	+2431
дитячі центри	11410	11628	11316	-94
санаторії-профілакторії	12424	15001	11225	-1199
будинки відпочинку	12741	12753	4950	-7791
пансіонати відпочинку	3176	9659	1890	-1286
бази відпочинку, інші заклади відпочинку	162784	133927	96161	-66623
оздоровчі заклади 1-2 денного перебування	–	–	–	–

* Розроблено автором на підставі [3, с. 6, 8; 4, с. 7, 9, 11; 5, с. 7, 9, 11]

У той же час, у 2014 році відбулось зростання кількості оздоровлених осіб відносно рівня 2012 року в дитячих санаторіях (на 2431 осіб або на 12,44% відносно рівня 2012 року).

Тенденцію до зменшення також демонструє зміна кількості оздоровлених дітей у віці 0-17 років у колективних спеціалізованих засобах розміщування в Одеському регіоні в 2012-2014 роках (табл. 5, рис. 7).

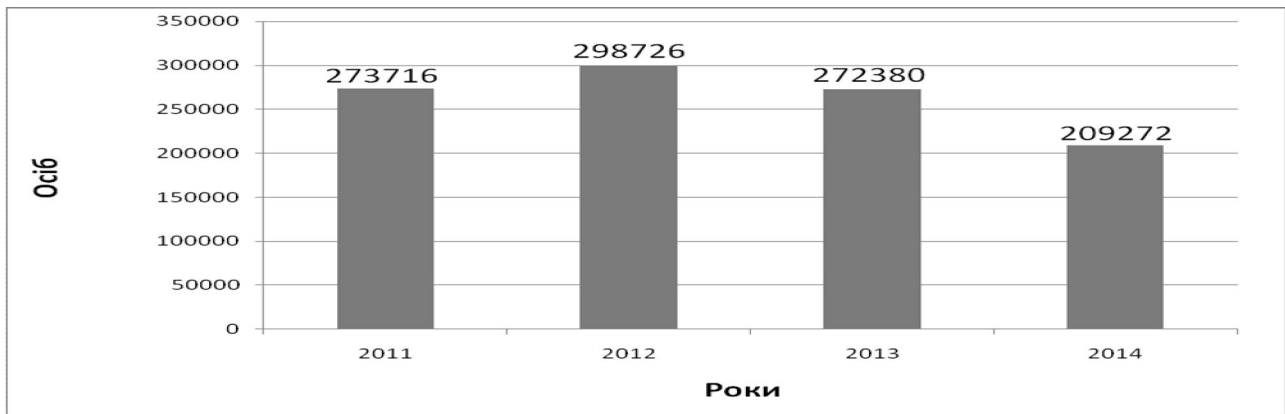


Рис. 6. Динаміка кількості оздоровлених осіб у колективних спеціалізованих засобах розміщування – юридичних та фізичних особах в Одеському регіоні у 2011-2014 роках, осіб *

* Розроблено автором на підставі [2, с. 18; 3, с. 6, 8; 4, с. 7, 9, 11; 5, с. 7, 9, 11]

Таблиця 5

Тенденції у зміні кількості оздоровлених дітей у віці 0 - 17 років у колективних спеціалізованих засобах розміщування в Одеському регіоні в 2012 - 2014 роках, осіб *

Показники	2012 р.	2013 р.	2014 р.	Відхилення 2014 р. від 2012 р.
1	2	3	4	5
Спеціалізовані засоби розміщування – всього	77851	73984	59904	-17947
з них:				
санаторії	13918	10139	8636	-5282
дитячі санаторії	19012	21209	21291	+2279
дитячі центри	11410	11628	11316	-94
санаторії-профілакторії	1160	1188	798	-362
будинки відпочинку	1253	1471	385	-868
пансіонати відпочинку	321	1535	403	+82
бази відпочинку, інші заклади відпочинку	30777	26814	17075	-13702
оздоровчі заклади 1-2 денного перебування	-	-	-	-

* Розроблено автором на підставі [3, с. 6, 8; 4, с. 7, 9, 11; 5, с. 7, 9, 11]

У 2012 році загальна кількість дітей у віці 0-17 років, які перебували у спеціалізованих засобах розміщування в Одеській області, складала 77851 осіб, у 2013 році кількість таких дітей скоротилась до 73984 осіб, що на 4,97% (на

3867 осіб) менше, ніж у 2012 році, а у 2014 році кількість таких дітей скоротилась ще більше – до 59904 осіб, що на 23,05% (на 17947 осіб) менше, ніж у 2012 році. Кількість оздоровлених дітей у віці 0-17 років у санаторно-курортних закладах Одеської області (табл. 5) знизилась у 2014 році відносно рівня 2012 року в санаторіях (на 5282 особи або на 37,95%), у дитячих центрах (на 94 осіб або на 0,82%), в санаторіях-профілакторіях (на 362 особи або на 31,21%), в будинках відпочинку (на 868 особи або на 69,27%), найбільше кількість оздоровлених осіб зменшилась на базах відпочинку та інших закладах відпочинку (на 13702 особи або на 44,52%).

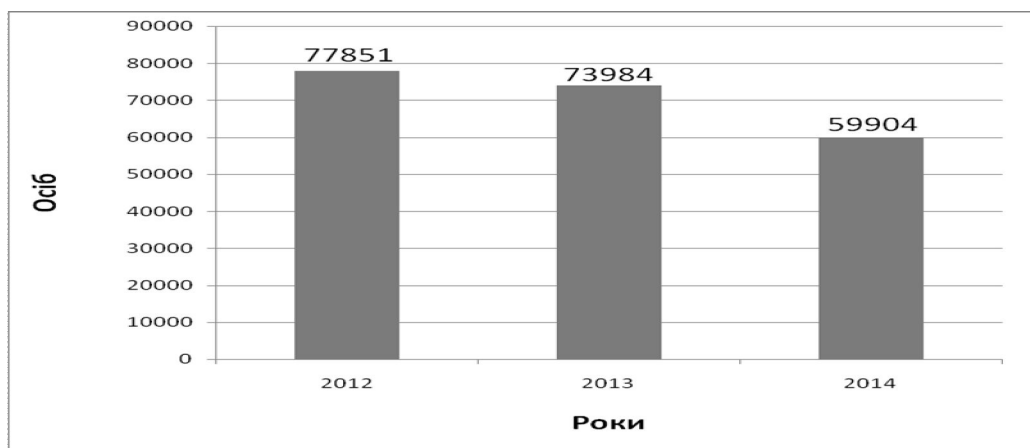


Рис. 7. Динаміка кількості оздоровлених дітей у віці 0 - 17 років у колективних спеціалізованих засобах розміщування – юридичних та фізичних особах в Одеському регіоні у 2012-2014 роках, осіб *

* Розроблено автором на підставі [3, с. 6, 8; 4, с. 7, 9, 11; 5, с. 7, 9, 11]

Проте, у 2014 році відбулось суттєве зростання кількості оздоровлених осіб відносно рівня 2012 року у дитячих санаторіях (на 2279 осіб або на 11,99%) та пансіонатах відпочинку (на 82 особи або на 25,55% відносно рівня 2012 року).

Аналіз обслуговування іноземців у 2012-2014 роках показує тенденцію до різкого зменшення загальної кількості іноземців, що відпочивали та лікувались у санаторно-курортних і оздоровчих закладах Одеського регіону в 2014 році у порівнянні з 2012 та 2013 роками (табл. 6, рис. 8). У 2012 році в Одеській області було обслуговано 61675 осіб-іноземців, у 2013 році - 55022 осіб, що на

10,79% (на 6653 осіб) менше, ніж у 2012 році, а у 2014 році - 11176 осіб, що на 81,88% (на 50499 осіб) або в 5,5 разів менше, ніж у 2012 році.

Таблиця 6

Тенденції у зміні кількості іноземців у колективних спеціалізованих засобах розміщування в Одеському регіоні в 2012 - 2014 роках, осіб *

Показники	2012 р.	2013 р.	2014 р.	Відхилення 2014 р. від 2012 р.
1	2	3	4	5
Спеціалізовані засоби розміщування – всього	61675	55022	11176	-50499
з них:				
санаторії	9573	8161	5441	-4132
дитячі санаторії	4357	3329	3075	-1282
дитячі центри	26	182	–	-26
санаторії-профілакторії	1974	2236	98	-1876
будинки відпочинку	3945	2326	68	-3877
пансіонати відпочинку	1302	4549	180	-1122
бази відпочинку, інші заклади відпочинку	40498	34239	2314	-38184
оздоровчі заклади 1-2 денного перебування	–	–	–	–

* Розроблено автором на підставі [3, с. 6, 8; 4, с. 7, 9, 11; 5, с. 7, 9, 11]

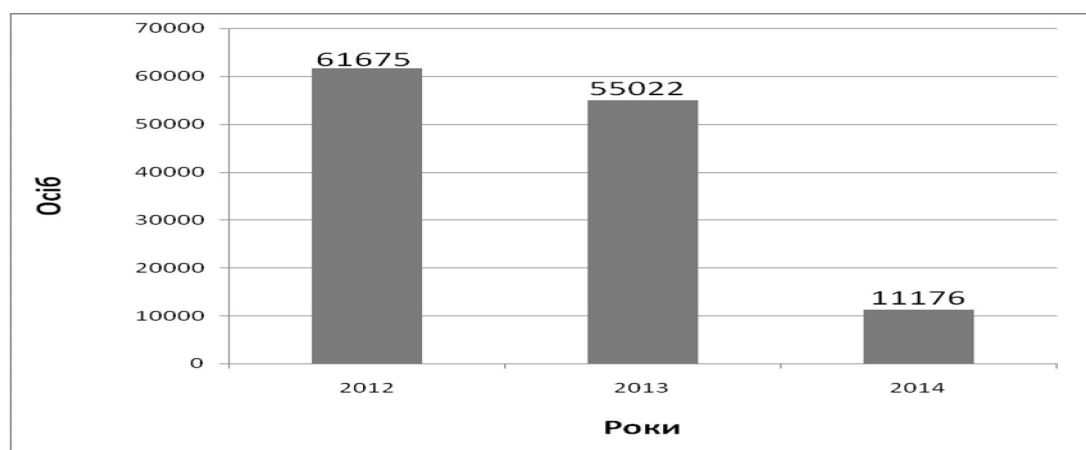


Рис. 8. Динаміка кількості іноземців у колективних спеціалізованих засобах розміщування – юридичних та фізичних особах в Одеському регіоні у 2012 - 2014 роках, осіб *

* Розроблено автором на підставі [3, с. 6, 8; 4, с. 7, 9, 11; 5, с. 7, 9, 11]

Кількість іноземців у санаторно-курортних закладах Одеської області (табл. 6) знизилась у 2014 році відносно рівня 2012 року у всіх видах спеціалізованих засобах розміщування: в санаторіях (на 4132 особи або на 43,16%), у дитячих санаторіях (на 1282 осіб або на 29,42%), у дитячих центрах (на 26 осіб), в санаторіях-профілакторіях (на 1876 осіб або на 95,04%), в будинках відпочинку (на 3877 осіб або на 98,28%), в пансіонатах відпочинку (на 1122 особи або на 86,18%), на базах відпочинку та інших закладах відпочинку (на 38184 особи або на 94,29%). Таке значне і стрімке зменшення кількості іноземців у колективних спеціалізованих засобах розміщування значною мірою обумовлено очікуванням небезпеки внаслідок військових дій в зоні АТО, впливом антиукраїнської пропаганди, падінням платоспроможності громадян окремих держав тощо.

Проте, військова загроза є лише одним з чинників, що обумовлюють кризовий стан в рекреаційній галузі країни в цілому та Одеського регіону зокрема. Загалом неефективне функціонування санаторно-курортних і оздоровчих закладів визначається такими причинами: відсутністю коштів на експлуатацію санаторно-курортних закладів; низькою платоспроможністю населення України, що обумовлює неможливість оплачувати відпочинок у санаторно-курортних закладах; зниженням якості санаторно-курортних послуг; відсутністю ефективної державної політики в напрямі економічного сприяння діяльності закладів санаторно-курортної галузі; незадовільною транспортною інфраструктурою; веденням військових дій в зоні АТО в місцях традиційних рекреаційних регіонів України, анексією Криму тощо.

Таким чином, проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки:

а) Україна в цілому та Одеський регіон зокрема мають значний соціально-економічний рекреаційний потенціал: рекреаційні ресурси для розвитку санаторно-курортного комплексу (кліматичні, гідрологічні, бальнеологічні, ландшафтні та історико-культурні ресурси) та рекреаційне господарство (курорти, санаторії, пансіонати, профілакторії, будинки та бази

відпочинку, дитячі табори, спортивні бази та заклади, екскурсійні центри тощо);

б) наявний рекреаційний потенціал використовується незадовільно, що обумовлює відповідні негативні тенденції показників діяльності санаторно-курортних і оздоровчих закладів. Загалом по Україні у 2014 році кількість цих закладів скоротилась від рівня 2011 року на 1084 одиниць (на 35,99%) – до 1928 закладів. В Одеській області загальна чисельність рекреаційних закладів склала в 2014 році 394 суб'єкта, що на 7,73% менше від рівня 2011 року;

в) зменшення чисельності санаторно-курортних і оздоровчих закладів в Одеському регіоні у 2012-2014 роках привели до відповідного скорочення загальної кількості їх штатних працівників. У спеціалізованих засобах розміщування працювало в 2014 році 6158 осіб, що на 10,11% (на 693 особи) менше, ніж у 2012 році;

г) скорочення чисельності санаторно-курортних і оздоровчих закладів в Одеському регіоні у 2012-2014 роках обумовило скорочення загальної кількості оздоровлених осіб. У 2014 році кількість оздоровлених зменшилась до 209272 осіб, що на 29,95% (на 89454 осіб) менше, ніж у 2012 році;

д) тенденцію до зменшення також демонструє зміна кількості оздоровлених дітей у віці 0-17 років. У 2014 році кількість таких дітей скоротилась до 59904 осіб, що на 23,05% (на 17947 осіб) менше, ніж у 2012 році;

е) аналіз обслуговування іноземців у 2012-2014 роках показує тенденцію до різкого зменшення загальної кількості іноземців, що відпочивали та лікувались у санаторно-курортних і оздоровчих закладах Одеського регіону. У 2014 році відпочивало лише 11176 іноземних громадян, що на 81,88% (на 50499 осіб) або в 5,5 разів менше, ніж у 2012 році.

Література:

1. Милашко О.Г. Колективні засоби розміщування як об'єкт статистичного вивчення / О.Г. Милашко // Вісник соціально-економічних досліджень. –

2014. – Вип. 2 (53). – С. 202 - 206.

2. Про розвиток рекреації в Одеській області: Доповідь Головного управління статистики в Одеській області ДКС України. – Одеса: Головне управління статистики в Одеській області, 2011. – 26 с.
3. Діяльність колективних засобів розміщування в Одеській області у 2012 році: Статистичний бюлетень Головного управління статистики в Одеській області ДСС України / Відповід. за випуск І.Г. Шевченко. – Одеса: Головне управління статистики в Одеській області, 2013. – 91 с.
4. Діяльність колективних засобів розміщування в Одеській області у 2013 році: Статистичний бюлетень Головного управління статистики в Одеській області ДСС України / Відповід. за випуск І.Г. Шевченко. – Одеса: Головне управління статистики в Одеській області, 2014. – 90 с.
5. Діяльність колективних засобів розміщування в Одеській області у 2014 році: Статистичний бюлетень Головного управління статистики в Одеській області ДСС України / Відповід. за випуск І.Г. Шевченко. – Одеса: Головне управління статистики в Одеській області, 2015. – 90 с.
6. Тодоров В. Лікувально-оздоровче господарство Дунай-Дністровського межиріччя / В. Тодоров // Вісник Львівського університету. – 2013. – Вип. 43. Ч. 1. – С. 274 - 280.
7. Балджи М.Д. Організаційно-економічні засади комплексного природокористування на регіональному рівні: Монографія / М.Д. Балджи. – Одеса: Атлант, 2010. – 500 с.
8. Михайлюк О.Л. Проблеми розвитку рекреаційно-туристичного комплексу Півдня України / Михайлюк О.Л., Стеценко С.В., Сухіна Л.В. // Науковий вісник. – 2005. – № 1 (13). – С. 169 - 179.